

Kujifunza Kiingereza Pamoja na Watoto Wako na Vijana: Kutengeza na Kucheza Michezo ili Kujizoeza Kiingereza

Michezo kama vile Mchezo wetu wa Kulinganisha Neno huimarisha maelekezo ya msamiati kwa njia ya kufurahisha

Watoto wanaweza kufanya kazi na walezi au walimu kuunda nomino na kadi za vivumishi za mchezo wa Kulinganisha Neno na kisha kucheza pamoja ili kujizoeza ujuzi wa msamiati.

Na Kate Will, M.A., Mratibu Mwaminifu, Kituo cha Utafiti wa Kusoma Iowa

Michezo ya kujifunza maneno ni zana maarufu kwa watu kupata kufichua maneno mapya ili kupanua msamiati wao, kama inavyothibitishwa na ukuaji wa michezo ya rununu ya kujifunza maneno na mafumbo. Michezo ya bodi na michezo ya kadi (na matoleo yake ya simu) kama vile *Kukwaruza*, *Mwiko*, *Chukua kifungu cha maneno*, *Tufaha-kwa-Tufaha*, na mingineyo ambayo si michezo mahususi ya kujifunza maneno inaweza kutumika pia kuimarisha ujifunzaji wa maneno. Kupata pointi na zawadi, msisimko wa ushindani, na mwingiliano na wachezaji wengine ni vipengele vya michezo vinavyowapa wachezaji motisha. Kwa sababu ya sifa hizi, kucheza michezo kunaaminika kuwa mbinu mwafaka ya kuimarisha ujifunzaji wa maneno kwa wanafunzi wa Kiingereza (Townsend, 2009). Kwa kucheza michezo nyumbani au shuleni kama nyongeza ya maagizo yaliyo wazi, wewe na watoto wako au wanafunzi mnaweza kufanya mazoezi ya Kiingereza pamoja huku mkiwa na furaha.

iowareadingresearch.org

@IAReading |

@iowareadingresearchcenter

Huhitaji kuwa na kadi ya jina la biashara au mchezo wa ubao ili kupata manufaa ya kucheza mchezo. Unaweza kufanya baadhi ya michezo nyumbani mwenyewe na kuongeza ujuzi wa msamiati katika mchakato. Chapisho hili linajadili mchezo mpya wa kadi wa kulinganisha maneno, linafafanua hatua za kutengeneza mchezo mwenyewe, na linaelezea baadhi ya njia ambazo mchezo huimarisha ujifunzaji wa maneno.

Jinsi ya Kucheza Mchezo wa “Kulinganisha Neno”

Lengo la mchezo huu mpya uitwao "Kulinganisha Neno" (unaolenga watu wa umri wa miaka kumi na miwili na zaidi) ni kulinganisha nomino na vivumishi vinavyohusiana. Mchezo unajumuisha aina mbili za kadi: kadi za majina na kadi za kivumishi. Kila kadi ya nomino ina jina la mtu anayejulikana sana, mahali, au kitu (k.m., Hifadhi za Rosa, fukwe, Mbuga ya Kitaifa ya Yellowstone, au siku ya kwanza ya shule) pamoja na ufafanuzi au maelezo ya nomino. Kila kadi ya kivumishi inajumuisha neno linalofafanua nomino (k.m., ya kuvutia, ya amani, safi, ya kirafiki) pamoja na orodha ya visawe vya neno hilo. Baadhi ya mifano ya aina zote mbili za kadi zinaonyeshwa kwenye Mchoro 1 hapa chini.

Picha 1. Mfano wa kadi za Nomino na Kivumishi

Ili kucheza mchezo wa Kulinganisha Neno, geuza nomino na kadi zote za vivumishi uso uwe juu ili wachezaji wote wasome maneno kwenye kila kadi. Wachezaji huchagua zamu ya kuchagua kadi ya nomino na kadi ya kivumishi inayoelezea mtu, mahali au kitu kwenye kadi ya nomino. Mchezaji mdogo zaidi anaanza mchezo na zamu zinaendelea kwa mwelekeo wa saa. Mchezaji akishaamua kuhusu ulinganishi wake, atachukua kadi hizo mbili na kuzionyesha ili wachezaji wote wazione. Wachezaji wengine lazima wakubali kwamba kadi hizo mbili ni zinalingana. Kwa mfano, kutoka kwa kadi zilizoonyeshwa kwenye Mchoro 1,

iowareadingresearch.org

@IAReading

@iowareadingresearchcenter

Student Reading Success Through Research and Collaboration

mchezaji anaweza kuchagua nomino "fukwe" na kivumishi "amani." Iwapo wachezaji wengi wanakubaliana na uoanishaji wa nomino na kivumishi, mchezaji aliyechagua jozi atahifadhi kadi zote mbili. Lengo ni kukusanya kadi nyingi iwezekanavyo. Wachezaji wanaendelea kwa zamu hadi kadi zote za nomino zitakapochaguliwa, au wakati haiwezekani tena kupata jozi zinazofaa za nomino-na-kivumishi.

Kwa sababu mchezo unahusisha kufikiri kimakusudi kuhusu maana za maneno na kuunganisha maneno, inaweza kuwa zana muhimu ya kujizoeza ujuzi wa msamiati. Zaidi ya hayo, kwa kuunda sitaha zako mwenyewe za nomino na kadi za vivumishi, utapata mazoezi zaidi na kujifunza maneno mapya kwa Kiingereza.

Jinsi ya Kutengeneza Mchezo wa “Kulinganisha Neno”

Ili kutengeneza mchezo wa Kulinganisha Neno, utahitaji kadi za faharasa au vipande vidogo vya karatasi ili kutumika kama kadi zako. Unapaswa kuwa na rangi mbili za kadi ili kutofautisha kati ya kadi za nomino na kadi za kivumishi. Kwa mfano, kadi zote za nomino zinaweza kuwa nyekundu, na kadi zote za kivumishi zinaweza kuwa kijani. Unaweza kutumia karatasi za rangi au alama za rangi ili kutofautisha kati ya aina mbili za kadi. Pia tumejumuisha violezo vya kadi ambavyo vinaweza kuchapwa au kuandikwa na kuchapishwa

(tazama "Nyenzo za Ziada kwa ajili ya Familia" hapa chini).

Ili kuunda kadi za vivumishi, waambie watoto au wanafunzi wako wafikirie vivumishi vingi vya Kiingereza wawezavyo. Wataandika kivumishi kimoja kwenye kila kadi ya kivumishi. Chini ya kivumishi, wanapaswa kuandika visawe kadhaa, au maneno ambayo yana maana sawa. Kwa mfano, kwa kivumishi “kirafiki,” wanaweza kuandika visawe “wema,” “nzuri,” na “changamfu,” kama inavyoonyeshwa hapa chini kwenye Kielelezo 2. Iwapo wanatatizika kufikiria visawe vya vivumishi, wanaweza kuziangalia kwenye thesauri ya mtandaoni. Kuwa na kadi za vivumishi zaidi kuliko kadi za nomino kutarahisisha wachezaji kupata vivumishi vinavyofaa vinavyoelezea nomino kwa usahihi.

Picha 2. Mfano wa Kadi za Vivumishi

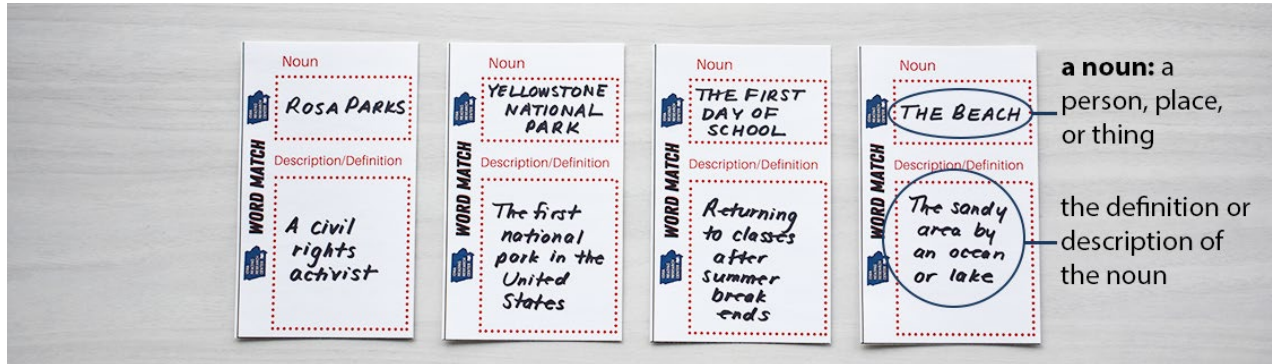

Kisha, unaweza kuunda kadi za nomino. Acha watoto wako au wanafunzi wafikirie nomino nyingi za Kiingereza wawezavyo, wakiandika nomino moja kwenye kila kadi ya nomino. Ili kuunda mawazo, unaweza kuuliza maswali haya:

- Je! Maeneo yapi unayopenda kutembelea zaidi?
- Je! Ni yapi baadhi ya maeneo ungependa kwenda katika siku zijazo?
- Je! Ni Baadhi ya watu gani unaowaona kila siku?
- Je! Ni watu gani maarufu ambao ungependa kukutana nao?
- Je! Ni wahusika gani unaowapenda zaidi kutoka kwenye vitabu au sinema?
- Je! Ni vyakula gani unavyopenda, michezo, vitabu, filamu au vipindi vya televisheni?

Chini ya nomino kwenye kadi, waambie watoto au wanafunzi wako waandike maelezo au ufafanuzi wa nomino. Kwa mfano, maelezo ya "fukwe" yanaweza kuwa "eneo la mchanga karibu na bahari au ziwa" kama inavyoonekana hapa chini kwenye Kielelezo 3. Maelezo haya yatasaidia wachezaji ambao hawajui neno fulani.

Picha 3. Mfano wa Kadi za Nomino

Faida za Kusoma na Kuandika za "Kulinganisha neno"

Uelewa wa Mofimu

Mofimu (kama *-ly* kwenye “quickly” au *-ed* kwenye “listened”) ni vipengele vidogo vya maana katika neno. Mifano ya mofimu ni viambishi awali (viambishi vinavyowekwa kabla ya mzizi au msingi wa neno), mizizi (sehemu kuu ya neno mfano, “port” kwenye neno “transport”), na viambishi tamati (viambishi vinavyowekwa baada ya mzizi au msingi wa neno). Ufahamu wa kimofolojia huwasaidia wanafunzi kutambua mfanano wa maana kati ya maneno ambayo yana mizizi tofauti lakini viambishi tamati sawa. (mfano., “quickly” na “softly”), au utofauti katika maana kati ya maneno ambayo yana mzizi sawa lakini viambishi tofauti (mfano, “listened” na “listening”). Wanafunzi wa Kiingereza wakielewa maana za mofimu na jinsi mofimu zinavyoweza kuunganishwa ili kuunda au kurekebisha maneno, uwezo wao wa kubainisha maana ya maneno yasiyojulikana unaweza kuboreka (Davidson, 2014).

Mikakati ya msamiati inayozingatia ufahamu wa kimofolojia imeonyeshwa kuwa ya manufaa hasa kwa wanafunzi wa Kiingereza (Brandes & McMaster, 2017). Michezo ya kulinganisha maneno kama Kulinganisha Neno inaweza kusaidia kuteka hisia za wachezaji kwa mofimu. Wakati wa kuunda kadi za vivumishi, wewe na watoto wako au wanafunzi mnaeweza kuzingatia mtindo katika miisho ya maneno. Kwa mfano, kadi za kivumishi zinaweza kutumia miisho sawa kama *-ous*, *-ful*, *-ical*, na *-able*. Kadi za nomino zinaweza kumalizika katika *-ist*, *-er*, au *-ian*. Kuzingatia ktaika viambishi tamati hivi kadiri unavyocheza. Kwa mfano, unaweza kuuliza:

I see you wrote the word “chemist”—what other words end in -ist?

Wachezaji wanaweza kufikiria maneno kama vile “hairstylist,” “bicyclist,” na “journalist.” Baada ya kuainisha maneno yanayofanana, waambie watafute kufanana kati ya maneno hayo. Majibu yanayowezekana yanajumuisha:

All of the words that end in -ist are people who work with certain things.

Unaweza kuimarisha ufafanuzi huu kwa kutaja kwamba vitu ambavyo watu hufanya kazi navyo vinapatikana katika mizizi ya maneno. Kwa mfano, kuondoa kiambishi tamati *-ist* kutoka kwenye neno kama “hairstylist” lhuacha neno ambalo linaonekana kuwa sawa na “hairstyle.” Hii ina maana kwamba mwanamitindo wa nywele ni mtu ambaye anafanyakazi ya mitindo ya nywele. Hawa ni watu ambao wanakata nywele kwenye saluni za nywele. Kuzingatia mofimu katika maneno kunaweza kuwasaidia wanafunzi wa lugha kukisia maana za maneno wao wenyewe (Davidson, 2014).

Unapopata mtindo katika viambishi vya maneno, unaweza kutengeneza kamusi ya kiambishi tamati (ona "Nyenzo za Nyongeza kwa ajili ya Familia" hapa chini) kama ile iliyo kwenye Kielelezo 4. Ongeza neno linaloishia katika safu wima ya "Kiambishi tamati", na urekodi mifano ya maneno ambayo yanajumuisha neno linaloishia katika safu wima ya "Mifano". Katika safu wima ya "Aina za Maneno", tambua ikiwa maneno ni vivumishi au nomino. Hatimaye, kwa kuzingatia orodha yako ya mifano, jaribu kujua maana ya mofimu katika safu ya "Maana".

Picha 4. Mfano wa Kamusi ya Kiambishi Tamati

Kiambishi Tamati	Mifano	Aina ya Neno	Maana
-ous	dangerous, curious, ridiculous	kivumishi	Iliyojaa kitu fulani
-ful	useful, respectful, beautiful	kivumishi	Iliyojaa kitu fulani
-ical	historical, chemical, practical	kivumishi	Ya kitu fulani
-ist	hairstylist, bicyclist, journalist	nomono	mtu anayefanya kazi na kitu fulani
-er	teacher, dancer, writer	nomono	mtu anayefanya kazi fulani
-ian	librarian, comedian, historian	nomono	mtu anayefanya kazi na kitu fulani

Kufanya Miunganisho kwa Maarifa ya Usuli

Nadharia za Kisaikolojia zinapendekeza kwamba wanafunzi wachukue jukumu tendaji katika kujenga maana kwa kusisitiza maneno mapya kwa tajriba zao na maarifa ya usuli (Carrell & Eisterhold, 1983). Maarifa ya usuli hutumika tunapoombwa kuunganisha neno jipya na visawe na vinyume vyake. Wanapounda kadi za vivumishi, waambie watoto wako au wanafunzi waandike visawe vingi wawezavyo kwa kila kivumishi. Ikiwa ni pamoja na visawe vya neno kwenye kadi vitasaidia wachezaji ambao huenda hawafahamu neno fulani kwa kulihusisha na maneno ambayo tayari wanayajua yenye maana zinazofanana.

Kutengeneza safu zako za nomino na kadi za vivumishi pia kunaweza kukusaidia wewe na watoto wako au wanafunzi kukuza maarifa ya kitamaduni kuhusu jamii yako. Unapounda kadi za nomino, zingatia kujumuisha baadhi ya watu muhimu, maeneo au vitu vinavyohusiana na jumuiya yako. Fikiria maeneo unayopenda ya kutembelea katika mji wako (k.m., mikahawa, bustani, maduka ya mboga na kumbi za sinema) au baadhi ya maeneo ambayo ungependa kutembelea siku zijazo. Mchezo wa Kulinganisha Neno ni wa kufurahisha

Student Reading Success Through Research and Collaboration

hasa unapoweza kuunganisha maisha yako mwenyewe. Kufanya hivyo kutasaidia wachezaji kubinafsisha na kuchukua umiliki wa maana za maneno, jambo ambalo linachukuliwa kuwa la manufaa kwa kujifunza maneno (Townsend, 2009).

Miunganisho ya Kijamii

Kuna ushahidi kwamba mwingiliano wa kijamii na ushirikiano unaweza kusaidia ukuzaji wa msamiati wa lugha ya pili (Kim, 2008). Inafuata kwamba wanafunzi wa Kiingereza wanapaswa kushiriki katika majadiliano kuhusu msamiati na kufanya kazi kwa ushirikiano kufafanua maneno. Mchezo wa kulinganisha maneno kama Mchezo wa Kulinganisha Neno huwahimiza wachezaji kushiriki katika mijadala kuhusu maneno wanayochagua. Kwa mfano, baada ya mchezaji kupendekeza jozi ya nomino-na-kivumishi, mruhusu mchezaji huyo dakika moja kuhalalisha chaguo alilofanya. Waulize wachezaji kueleza kwa nini kadi ya kivumishi iliyotambuliwa inalingana na nomino. Kupitia mijadala hii, wachezaji wanaweza kupata ufahamu bora wa vigezo vya matumizi ya neno-wakati inafaa kutumika na wakati sivyo.

Kujenga msamiati mara nyingi inaonekana kama kazi ya kuchosha. Hata hivyo, kutumia michezo kama mbinu ya kujifunza maneno nyumbani na darasani kama kiendelezi cha maagizo ya moja kwa moja kunaweza kufanya mchakato kuwa wa kufurahisha zaidi. Kutengeneza na kucheza michezo ya kujifunza maneno kwa pamoja hufanya uzoefu kukumbukwa na kuwa na maana zaidi.

Marejeleo

Brandes, D. R., & McMaster, K. L. (2017). A review of morphological analysis strategies on vocabulary outcomes with ELLs. *Insights Into Learning Disabilities*, 14(1), 53–72.

<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1165732.pdf>

Carrell, P. L., & Eisterhold, J. C. (1983). Schema theory and ESL reading pedagogy. *TESOL Quarterly*, 17, 553–573. <https://doi.org/10.2307/3586613>

Davidson, S. J. (2014). *Morphological analysis training for English language learners with reading difficulties* [Doctoral dissertation, University of California Riverside]. ProQuest Dissertations Publishing. <https://escholarship.org/uc/item/70c919st>

Kim, Y. (2008). The contribution of collaborative and individual tasks to the acquisition of L2 vocabulary. *The Modern Language Journal*, 92(1), 114–130.

<http://www.jstor.org/stable/25172996>

iowareadingresearch.org

@IAReading |

@iowareadingresearchcenter

Student Reading Success Through Research and Collaboration

Townsend, D. (2009). Building academic vocabulary in after-school settings: Games for growth with middle school English-language learners. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 53, 242–251. <https://doi.org/10.1598/JAAL.53.3.5>